

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ю. Є. Кирилов, к. е. н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Сільськогосподарську кооперацію висвітлено як механізм забезпечення конкурентоспроможності малих форм господарювання з огляду на національні особливості агрохолдингізації. Обґрунтовано важливість сільськогосподарської кооперації в подальшому розвитку аграрного сектора економіки України в умовах глобалізації.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізаційно-інтеграційних процесів, що характеризується поглибленням взаємозалежності економік різних країн, збільшенням обсягів транснаціональних переміщень товарів, послуг і капіталу, інтенсифікацією обміну інформацією та технологіями, актуалізує питання конкуренції між

товаровиробниками. Дрібним і середнім господарствам все складніше виробляти конкурентоспроможну сільськогосподарську продукцію, використовуючи виключно традиційні механізми виробництва і збуту. В цих умовах особливого значення набувають процеси сільськогосподарської кооперації та агрохолдингізації.

Характерною ознакою діяльності аграрного сектора вітчизняної економіки останніх років стала поява та швидкий розвиток багатфункціональних вертикально інтегрованих формувань, які дістали назву «агрохолдинг». Поряд із позитивними наслідками їх діяльність спричиняє зростання ризику монополізації ринку та обмеження економічної конкуренції, соціальні та екологічні проблеми розвитку сільських територій. Тому саме навколо розвитку сільськогосподарської кооперації як альтернативи концентрації виробництва шляхом агрохолдингізації та чинника соціально-екологічного відродження сільських територій повинна бути сконцентрована увага науковців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика розвитку сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах достатньо глибоко досліджена у наукових працях Ф. Горбоноса, В. Горьового, В. Збарського, В. Зіновчука, М. Маліка, Л. Молдаван та ін. Проте динамічність розвитку національної та світової економіки вимагає оновлення існуючих та започаткування нових досліджень у відповідності до вимог сьогодення.

Метою дослідження є обґрунтування доцільності розвитку сільськогосподарської кооперації як механізму забезпечення конкурентоспроможності малих форм господарювання в боротьбі з агрохолдингами та викликами глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на близьку перспективу комерціалізації землі в Україні, селяни починають усвідомлювати, що вони як дрібні пайовики можуть бути фактично позбавлені свого єдиного ресурсу. Адже нині існує тенденція до скуповування корпоративних прав на оренду землі великими сільськогосподарськими холдингами, й можна очікувати, що вони тиснутимуть на дрібних пайовиків у визначенні цінових умов і змушуватимуть дрібних господарів до продажу своїх ділянок, зокрема, через ізоляцію останніх від господарської діяльності [1].

Нині понад 70% трудомісткої сільськогосподарської продукції повсякденного споживання: картоплі, овочів, фруктів, молока та м'яса, – виробляється в особистих селянських і фермерських господарствах та фізичними особами – сільськогосподарськими товаровиробниками, які, на жаль, не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції. Ринкова економіка вимагає від малих

сільськогосподарських підприємств взаємодії у вигляді об'єднань, метою яких є вирішення спільних завдань. Кооперація малих форм господарювання на селі – це один із небагатьох, а можливо єдиний шлях для селян відстояти свої та інтереси як потенційних партнерів і водночас конкурентів великого агробізнесу [2, с. 63].

Кооперація для багатьох тисяч малих форм господарювання на селі набуває особливого значення як реальний вихід із положення, що склалося. Вона дає дієву можливість протистояти великим сільськогосподарським підприємствам, монополістам, перекупникам-посередникам, ефективно боротися з імпортерами за ринок і одночасно здійснювати дієві заходи щодо поліпшення положення своїх членів, вирішувати соціальні питання.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних малих форм господарювання в умовах глобалізації можливе на засадах розвитку сільськогосподарської кооперації, яка збалансовано поєднує економічну, соціальну та екологічну складові діяльності.

Сільськогосподарська кооперація – це форма спільної господарської діяльності товаровиробників в одному або різних, але взаємопов'язаних процесах праці і виробництва з метою задоволення соціальних та економічних інтересів, які важко або неможливо досягнути в індивідуальній діяльності. Вона займає особливе місце у вирішенні завдань захисту інтересів селян в умовах конкуренції.

Для успішного виходу вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовий ринок існує два перспективні шляхи розвитку:

- об'єднання дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств, фермерів, господарств населення в потужні кооперативні структури;
- агрохолдінгізація сільськогосподарської діяльності (створення агрохолдінгів шляхом поглинання дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств).

Агрохолдинги відіграють дедалі суттєвішу роль у розвитку аграрного сектора України. Вони формують тенденції в розвитку вітчизняного АПК, займають значне місце в структурі міжнародної торгівлі. Але їх діяльність – явище неоднозначне, їх вплив на вітчизняний АПК та розвиток сільських територій має як позитивні, так і негативні наслідки, частина з яких недооцінена суспільством. В цих умовах сільськогосподарська кооперація може стати не тільки чинником забезпечення конкурентоспроможності в аграрному секторі економіки в умовах глобалізації, але й вагомим механізмом протидії агрохолдингам щодо монополізації сільськогосподарської галузі, що загрожує продовольчій безпеці країни, інфраструктурі аграрного ринку тощо.

Сільськогосподарська кооперація є не тільки механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих форм господарювання в умовах глобалізації, але й соціо-еколого-економічним чинником відродження вітчизняного сільського господарства та протидії агрохолдингам.

Сільськогосподарська кооперація є механізмом, здатним підвищити конкурентоспроможність малих та середніх господарств. Конкурентний ефект кооперації полягає в реалізації членами кооперативу економічних переваг від членства в ньому, дозволяючи при цьому уникати посередницьких послуг, спільно використовувати об'єкти соціальної та виробничої інфраструктури і за рахунок цього знижувати собівартість продукції. Водночас сільськогосподарська кооперація є не тільки економічно вигідною, а й соціально-екологічною формою господарювання, оскільки, з одного боку, забезпечує самозайнятність його членів та створює додаткові робочі місця для сільського населення, а з іншого, – раціональне використання природних ресурсів та дбайливе ставлення до навколишнього середовища членами кооперативу, які є не тільки сільськогосподарськими виробниками, але й мешканцями сільських територій та споживачами відповідних благ.

Малий і середній агробізнес зможе конкурувати з агрохолдингами в умовах глобалізації, тільки об'єднавши свої зусилля, тобто розвиваючи кооперативний рух у сфері збуту, переробки продукції, спільного придбання і використання засобів виробництва, здійснення меліоративних заходів тощо.

Висновки. Інтеграція малих форм господарювання на селі шляхом реалізації механізму кооперації є об'єктивною ринковою необхідністю в умовах агрохолдингізації та з огляду на глобалізаційно-інтеграційні процеси.

В умовах глобалізації, яка має не тільки позитивні наслідки для національних господарств, розвиток кооперативного руху сприятиме подоланню соціально-економічних проблем. З урахуванням особливостей вітчизняного сільського господарства це питання актуалізується ще й з огляду на процеси агрохолдингізації. В цих умовах кооперативний рух фактично стає альтернативною формою розвитку сільського господарства, яка здатна забезпечити соціо-еколого-економічне відродження галузі.

Список використаних джерел

1. Організаційно-економічні основи фірми: навч. посіб. / [В. К. Збарський, А. О. Двігун, В. П. Горьовий та ін.]. – К.: ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2010. – С. 242.

2. Збарський В. К. Проблеми кооперування малих форм господарювання на селі / В. К. Збарський, О. О. Волошин // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 62–66.
3. Залізко В. Д. Вплив агрохолдингізації сільськогосподарських підприємств на соціально-економічний розвиток сільських територій // Економіка України. – 2013. – № 6. – С. 71–78
4. Горбонос Ф. В. Кооперація: методологічні і методичні основи / Ф. В. Горбонос. – Львів: Львівський державний аграрний університет, 2003. – 264 с.
5. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К.: Логос, 2001. – 380 с.
6. Малік М. Й. Оцінка перспектив розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / М. Й. Малік, Р. Я. Корінець // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 3–8.
7. Молдаван Л. В. Роль кооперативів у подоланні сільської бідності / [Л. В. Молдаван, Д. Ф. Крисанов, Л. О. Удова] // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 121–129.